

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsovetenskaper
Arbetsterapeutprogrammet

Examensarbete på kandidatnivå 15 hp
Hösten 2018

Tillgänglig utbildning för personer som använder rullstol

-En studie om fysiska miljöhinder vid Lunds universitet

Författare: Sara Kwick och Filippa Einarsson

Handledare: Cecilia Pettersson

Lunds universitet
Medicinska fakulteten
Arbetsterapeutprogrammet
Box 157, 221 00 LUND

Tillgänglig utbildning för personer som använder rullstol

En studie om fysiska miljöhinder vid Lunds universitet

Författare: Sara Kvick och Filippa Einarsson

Handledare: Cecilia Pettersson

Examensarbete på kandidatnivå

Hösten 2018

Abstrakt

Bakgrund: För att personer som använder rullstol ska kunna delta i utbildning på högre nivå krävs en tillgänglig miljö. **Syfte:** Syftet var att bedöma den fysiska tillgängligheten i undervisningslokaler vid Lunds Universitet för personer som använder rullstol. **Metod:** En kvantitativ tvärsnittsstudie med relevanta delar av instrumentet Housing Enabler genomfördes. Bedömning av fysisk tillgänglighet genomfördes av en byggnad vid varje fakultet och sju av universitetets åtta fakulteter bedömdes. Bedömning av tillgänglighet genomfördes i byggnadernas utomhusmiljö, entréer samt inomhusmiljö. **Resultat:** Resultatet visade att det fanns miljöhinder inom alla dessa tre områden och att samtliga byggnader hade miljöhinder. I två byggnader var det inte möjligt att med rullstol ta sig in via huvudentrén. Det vanligast förekommande miljöhindret var att *vind/väderskydd saknas*. **Slutsats:** Samtliga byggnader hade brister i tillgänglighet. Detta kan innebära exkludering och diskriminering för personer som använder rullstol. Att inte känna sig delaktig kan påverka prestationen i skolan och i längden även hälsan.

Nyckelord

Tillgänglighet, rullstol, delaktighet, funktionsnedsättning, universitet, miljöhinder, fysisk miljö, arbetsterapi

Lunds universitet
Medicinska fakulteten
Arbetsterapeutprogrammet
Box 157, 221 00 LUND

Accessible education for wheelchair users

A study of physical environmental barriers at Lund University

Authors: Sara Kvick and Filippa Einarsson

Supervisor: Cecilia Pettersson

Bachelor thesis

Autumn 2018

Abstract

Background: An accessible environment is a necessity for a wheelchair user to be able to attend higher education. **Purpose:** The aim of the study was to assess the physical environment in education facilities at Lund University for wheelchair users. **Method:** A quantitative cross-sectional study with relevant sections of the instrument Housing Enabler was used. Seven out of eight faculties were included in the study. The assessment of accessibility was performed in three areas: exterior surroundings, entrances and indoor environment. **Results:** Results showed that there were physical environmental barriers in all buildings. At two of the buildings the main entrance was not accessible for wheelchairs. The most common environmental barrier was *insufficient shelter from weather in passenger unloading zone*. **Conclusion:** All buildings showed insufficient accessibility. This in turn can result in exclusion and discrimination. To not feel included can also affect the academic results and as well as the persons health.

Keywords

Wheelchair accessibility, participation, disability, university, physical environment, barriers, occupational therapy

Lund University
Faculty of Medicine
Occupational Therapy Programme
Box 157, S-221 00 LUND

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Cecilia Pettersson för hennes stöd och kloka kommentarer under processen. Ett tack till Björn Slaus som tog sig tid att diskutera användandet av Housing Enabler. Vi vill även tacka kontaktpersonerna vid de olika fakulteterna för det stora intresse de visat för vår studie. Vi hoppas att studien bidrar till ytterligare engagemang för att göra Lunds universitet mer tillgängligt för personer som använder rullstol.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
En miljö på lika villkor	1
Miljö, person och aktivitet	2
Arbetsterapi och miljöanpassning	3
Aktivitet och välmående	3
Tillgänglighet	4
Lagar om tillgänglighet	4
Utbildning och delaktighet	5
Syfte	6
Frågeställningar	6
Metod	6
Design	6
Urval	6
Datainsamling	8
Bedömningsinstrument	8
Dataanalys	10
Resultat	11
Delar av byggnaderna som inte var tillgängliga	11
Område A - utomhus kring fastighet	11
Miljöhinder som har belastningspoäng 3 eller 4	11
Område B - entréer	12
Miljöhinder som har belastningspoäng 3 eller 4	12
Område C - inomhus	12
Miljöhinder som har belastningspoäng 3 eller 4	12
Delar av byggnaderna som var tillgängliga	13
Skillnader i tillgänglighet mellan de olika fakulteternas byggnader	13
Tillgänglighetsaspekter utöver bedömningsinstrumentet Housing Enabler	14
Diskussion	15
Resultatdiskussion	15
Exkluderande miljöer	15
Rätt till delaktighet	16
Universell design	17
Studenters rättigheter	17
Tillgänglighet och delaktighet i samhället	18
Positiva effekter av tillgänglighet på universitetet	18
Skälig anpassning	19
Arbetsterapeutens roll	20
Metoddiskussion	20
Referenslista	23
Bilaga 1. Bedömda miljöhinder	28

Inledning

Ungefär 100 000 personer i Sverige använder rullstol (Lagerwall et al., 2012). En person som använder rullstol har ofta behov av större utrymme med bredare dörröppningar och utjämnning av underlaget. I en sittande position har personen även kortare räckvidd vilket kan göra det svårt att exempelvis öppna dörrar. Att befinna sig i en miljö som underlättar förflyttning med rullstol kan skapa en känsla av sammanhang och delaktighet (Svensson, 2015). Tillgänglighet i offentliga byggnader är viktigt för personer med funktionsnedsättning, då det har betydelse för aktivitet och delaktighet i samhället och gör det möjligt att kunna bidra både socialt och ekonomiskt (Welage & Liu, 2011).

För att personer som använder rullstol ska kunna delta i studier på högre nivå krävs det att miljön upplevs som tillgänglig. Ordet tillgänglighet handlar om till vilken grad en person kan ta sig till en miljö, exempelvis en arbetsplats, ta sig in i byggnaden och använda miljön på ett säkert och värdigt sätt (Welage & Liu, 2011). Det finns en risk att personer med funktionsnedsättning inte känner sig inkluderade och delaktiga fullt ut om det finns fysiska hinder i miljön. I skolvärlden är det vanligt att elever och studenter får hjälp på individnivå och att anpassningar görs, till exempel bord med höj- och sänkfunktion. Det är dock svårare att anpassa i större skala när det gäller utformning av byggnader (Rigby, Trentham & Letts, 2014). Resultaten i en litteraturstudie visade att kunskapen om tillhandahållande av tillgänglighet i offentliga lokaler för personer som använder rullstol är otillräcklig. Inte i någon av studierna som granskades återfanns 100% tillgänglighet för personer som använder rullstol, trots att det fanns lagar och förordningar som reglerade tillgängligheten (Welage & Liu, 2011).

Bakgrund

En miljö på lika villkor

Människor är olika men ska kunna vara i en miljö på lika villkor och med samma möjligheter. Gällande delaktighet och tillgänglighet behöver miljöer hela tiden utvecklas och förbättras (Svensson, 2015). Trots att det i många länder finns lagkrav om

tillgänglighet för personer som använder rullstol är det nödvändigtvis inte en garanti för att fysiska hinder inte förekommer i arkitekturen (Welage & Liu, 2011). Utbildning kan ge både en känsla av självförverkligande och livskvalitet samtidigt som det bidrar till att komma in i arbetslivet och få en fast inkomst (Molden, Wendelborg & Tøssebro, 2009). Aktivitet och delaktighet på lika villkor är viktigt när det gäller möjligheten att studera. Den fysiska miljön ska inte vara ett hinder, därför är det betydelsefullt att undersöka tillgängligheten i undervisningslokaler vid universitetet. FN har sedan 2006 en funktionsrättskonvention som består av 50 artiklar. Där tydliggörs det att personer med funktionsnedsättning har samma rätt till mänskliga rättigheter och ska på lika villkor utöva dessa och sina grundläggande friheter. Exempelvis gäller detta rätt till utbildning på lika villkor och tillgång till den fysiska miljön (Regeringskansliet, 2008). Detta understryks även av diskrimineringslagen där bristande tillgänglighet räknas som diskriminering (Diskrimineringslagen, SFS 2008:567).

Miljö, person och aktivitet

Det finns olika definitioner på vad miljö innebär. International Classification of Function (ICF), är en klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. Enligt ICF kan begreppet miljö inkludera fysiska element, sociala element, attityder samt servicesystem (World Health Organisation [WHO], 2008). Miljön kan även beskrivas som en kontext där aktivitet utförs. En mer komplex förklaring beskriver flera dimensioner och har inte bara fokus på miljön. En arbetsterapeutisk modell som lyfter upp miljöaspekten är Person-Environment-Occupation Model, PEO-modellen (Law et al., 1996). I modellen beskrivs det att det är av vikt att se på samspelet mellan de tre dimensionerna person, miljö och aktivitet. Om någon av dessa dimensioner förändras, till exempel att personen drabbas av en sjukdom eller byter bostad, kan detta försvåra eller underlätta aktivitetsutförandet. I PEO-modellen består miljökontexten av flera faktorer såsom kultur, socioekonomisk faktor, fysiska och sociala faktorer. Dessa faktorer kan utgöra hinder men även möjliggöra aktivitet (Law et al., 1996). En miljö kan således begränsa individen och dess handlingar på ett negativt sätt men kan även bidra med de resurser som underlättar och uppmuntrar till aktivitet (Kielhofner, 2012) som till exempel i en utbildningsmiljö.

Enligt PEO- modellen (Law et al., 1996) definieras personen som en unik varelse med olika roller som verkar simultant och förändras över tid. Enligt ett holistiskt synsätt består

personen av själ, kropp och andliga egenskaper. Där ingår bland annat förmågor relaterade till fysisk kapacitet (Law et al., 1996). För att beskriva att en person har en nedsättning i fysiska eller kognitiva förmågor används begreppet funktionsnedsättning. "En funktionsnedsättning uppstår till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur." (Socialstyrelsen, u.å.). Begreppet funktionshinder har tidigare använts synonymt med funktionsnedsättning men har sedan 2007 en egen betydelse. Funktionshinder syftar på den begränsning som uppstår när en person med funktionsnedsättning vistas i en miljö med bristande tillgänglighet (Socialstyrelsen, u.å.).

Den tredje dimensionen är aktivitet, vilket är ett komplext och brett begrepp. Law et al. (1996) beskriver aktivitet som en sammansättning av mindre uppgifter en person gör genom hela livet. Det är ett sätt att uppfylla sina behov och uttrycka sig själv inom den miljö och i det sammanhang personen är, samt sina olika roller. Detta kan även vara aktiviteter där personen känner att ett syfte uppfylls. Ett exempel på en sådan aktivitet är att utbilda sig med syftet att få ett arbete.

Arbetsterapi och miljöanpassning

Ett av arbetsterapiens huvudområden är att främja aktivitet. Detta kan innebära att lägga fokus på grundläggande förflyttning av kroppen i rummet. Arbetsterapeuten bedömer klientens förmåga att förflytta sig, med eller utan hjälpmedel såsom käpp eller rullstol. Om arbetsterapeuten upptäcker att klientens förmågor är nedsatta inom något område används terapeutiska metoder för att möjliggöra för klienter att återfå eller uppnå fysisk förmåga för att kunna röra sig och interagera med sin miljö på bästa sätt. Arbetsterapi handlar även om att utvärdera miljön, arkitektoniska faktorer samt ergonomiska faktorer så att fysiska hinder kan elimineras och därmed möjliggöra förflyttningen (Hasselkus, 2011).

Aktivitet och välmående

Människor behöver aktivitet för att bibehålla en bra hälsa. Ett begrepp inom arbetsterapi som beskriver rätten till aktivitet är aktivitetsrättvisa. Aktivitetsrättvisa innebär att alla människor har rätt till aktiviteter som är meningsfulla för dem. Om en person upplever sig begränsad och orättvist behandlad gällande rätten till aktivitet kan detta i längden få

negativa konsekvenser för hälsan (Wilcock, 2006). En kvalitativ studie har utförts i USA med syftet att undersöka hur universitetsstudenter upplevde kopplingen mellan sitt engagemang i aktivitet och deras välmående. Resultatet visade att samtliga tio studenter i undersökningen hade en stark längtan efter att vara en del av något och att höra till. När de kunde delta i universitetsstudier fullt ut och vara delaktiga i aktiviteter kände de sig kompetenta, fick självförtroende och upplevde egenvärde (Ekelman, Bazyk & Bazyk, 2013). Även Wilcock (2006) lyfter fram vikten av att känna att man är en del av något. Hennes teori handlar om att “doing”, “being”, “belonging”, och “becoming” främjar välmåendet. “Görandet” innebär bland annat social interaktion, “varandet” innebär att få njuta och reflektera, “tillhörigheten” innebär en känsla av att vara i ett sammanhang och göra en skillnad och slutligen “blivandet” som innebär en strävan och en längtan mot det personen har potential att bli eller uppnå. Konsekvenserna av att inte ha tillgång till samma aktiviteter som andra, kan istället skapa motsatt effekt (Wilcock, 2006).

Tillgänglighet

Begreppet tillgänglighet innebär relationen mellan individens funktionella kapacitet och den fysiska miljöns krav. Tillgänglighet ska tolkas objektivt och formas av lagstiftning och rekommendationer (Iwarsson & Ståhl, 2003). Tillgänglighet är en grund för att alla ska kunna delta i samhället. En tillgänglig miljö är den bästa förutsättningen för alla människor, då många någon gång drabbas av en sjukdom och de flesta får ta del av det naturliga åldrandet (Svensson, 2015). Miljön har en stor inverkan på hur stort funktionshinder en person med funktionsnedsättning upplever. Är miljön stödjande och utan tillgänglighetsproblem behöver personen inte uppleva ett funktionshinder i aktiviteten (Kielhofner, 2012).

Lagar om tillgänglighet

I Sverige finns det ett flertal lagar och regler att förhålla sig till gällande tillgänglighet och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. År 2017 fattade riksdagen beslut om ett nytt nationellt mål för funktionshinderspolicen. En ny inriktning på genomförandet skulle

bland annat göras angående principen om universell utformning och befintliga brister i tillgängligheten (Regeringskansliet, 2017).

I plan- och bygglagen (PBL, SFS 2010:900) och plan- och byggförordningen (PBF, SFS 2011:338) finns generella krav om tillgänglighet och användbarhet för personer med rörelsehinder. I plan- och byggförordningen (PBF, SFS 2011:338) står det bland annat att tillgängliggöra byggnaden kan innebära att den ska vara försedd med en eller flera hissar eller andra lyftanordningar. Endast om det är uppenbart oskäligt att uppfylla dessa krav eller om hänsyn måste tas till plan- och bygglagens bestämmelser om varsamhet och förbud mot förvanskning är det möjligt att anpassa kraven. Detta är även aktuellt vid annan ändring av en byggnad i den omfattning det är lämpligt i förhållande till de förutsättningar som byggnaden har. Boverket har tillämpningar på hur lagen ska implementeras. Till exempel finns föreskrifterna om enkelt avhjälpna hinder i BFS 2011:13. Dessa gäller i offentliga miljöer och rör sig bland annat om tunga dörrar, höga trösklar och avsaknad av ledstänger (Boverket, 2014).

Utbildning och delaktighet

Att ha en högskoleutbildning är både utvecklande för personen under tiden man studerar och underlättar även framtida arbetsliv (Molden, Wendelborg & Tøssebro, 2009). Enligt Statistiska Centralbyrån har mer än var fjärde svensk i åldern 25–64 en eftergymnasial utbildning på minst tre år (SCB, 2016). En norsk studie om levnadsförhållanden bland personer med funktionsnedsättning visar att högre utbildning är en av huvudfaktorerna för att främja deltagande i arbetslivet generellt, men särskilt för personer med funktionsnedsättning. I studien framkom att sambandet mellan utbildningsnivå och hur aktiv personen är i yrkeslivet är tydligare hos personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning som har vidareutbildning har mer än dubbelt så stor chans att vara aktiva i yrkeslivet än de som enbart har grundskoleutbildning. Med en högre utbildning så var chansen nästan fem gånger så stor. Det fanns ett liknande mönster gällande deltagande i yrkeslivet även för personer utan funktionsnedsättning men sambandet var inte lika starkt (Molden, Wendelborg & Tøssebro, 2009). I en studie av Coster et al. (2012) gällande delaktighet, stöd och hinder i skolan för elever med och utan funktionsnedsättning framkom en tydlig skillnad mellan elevernas upplevelse av delaktighet och stöd. Föräldrarna till elever med funktionsnedsättning menade att deras

barn deltog mer sällan i skolrelaterade aktiviteter på grund av fysiska faktorer i miljön och att det var svårare för deras barn att känna sig delaktiga. Dessa föräldrar upplevde att det inte fanns tillgängliga eller tillräckliga resurser i miljön för att stötta de barnens deltagande i skolaktiviteter (Coster et al., 2012).

Syfte

Syftet var att bedöma fysisk tillgänglighet i undervisningslokaler vid Lunds universitet för personer som använder rullstol.

Frågeställningar

Vilka delar av byggnaden är inte fysiskt tillgängliga för personer som använder rullstol och vilka delar är fysiskt tillgängliga?

Vilket är det vanligaste miljöhindret?

Finns det skillnader på byggnaderna avseende fysisk tillgänglighet mellan de olika fakulteterna?

Metod

Design

Studien var en kvantitativ tvärsnittsstudie, då mätning endast sker vid ett tillfälle och ingen uppföljning görs. Studien följde en deduktiv ansats vilket innebär att ett antagande utgör grunden för studien som sedan testas genom faktainsamling (Kristensson, 2014).

Urval

Lunds universitet valdes utifrån ett bekvämlighetsurval då det är närmast geografiskt samt för att författarna studerar vid detta universitet. Då det inte är möjligt att mäta alla

byggnader på universitetet inom ramen för detta arbete användes inklusions- och exklusionskriterier för val av byggnader (Kristensson, 2014). Se tabell 1.

Tabell 1. Inklusions- och exklusionskriterier vid val av byggnad vid Lunds universitet för bedömning av tillgänglighet.

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Byggnader tillhörande Lunds universitet	Byggnader som ligger utanför Lunds kommun
Lokaler där det bedrivs undervisning på universitetsnivå	Fler än en byggnad från varje fakultet
Lokaler där det bedrivs undervisning dagligen	

Efter inklusions- och exklusionskriterier kvarstår sju av åtta fakulteter. Konstnärliga fakulteten valdes bort på grund av att den inte är belägen i Lunds kommun (Lunds universitet, 2018a). En byggnad per fakultet valdes ut på grund av studiens omfattning och för att få en spridning i ämnesområde då fritt val av utbildning ska kunna ske oberoende av funktionsnedsättning. Urvalet består därmed av sju byggnader. Se tabell 2.

Tabell 2. Vald byggnad vid de olika fakulteterna vid Lunds universitet för bedömning av tillgänglighet.

Fakultet	Byggnad
Ekonomihögskolan	Ekonomicentrum
Humanistiska och Teologiska fakulteten	LUX
Juridiska fakulteten	Juridicum
Medicinska fakulteten	Health Science Center
Naturvetenskapliga fakulteten	Biologihuset
Samhällsvetenskapliga fakulteten	Eden
Lunds Tekniska högskola	V-huset

Urvalet för typ av funktionsnedsättning begränsades till personer som använder rullstol, vilket beskrivs ytterligare i avsnittet datainsamling.

Vid varje fakultet valdes den undervisningslokal där flest studenter vistas och vidare vilken undervisningssal vid nämnd byggnad som används av flest studenter. Detta för att undersöka de lokaler som påverkar flest studenter.

Begreppet undervisningslokaler innefattar i studien området kring byggnaden, entré, hiss, toaletter och en undervisningssal per byggnad.

Datainsamling

Bedömningsinstrument

Data samlades in med instrumentet Housing Enabler som mäter tillgänglighet objektivt (Iwarsson & Slaug, 2010). Instrumentet är testat och har hög validitet och reliabilitet. Det består i stora drag av delarna personkomponent och miljökomponent. Vid kartläggning av personkomponenten finns det 14 olika funktionella begränsningar möjliga att bedöma. Detta kan vara till exempel synnedsättning eller beroende av rullstol. Vidare fylls det även i om personen är i behov av förflyttningshjälpmedel. Olika begränsningar i personkomponenten innebär att samma miljö kan få olika höga poäng relaterade till tillgänglighetsproblem beroende på vilka nedsättningar typprofilen har. Med typprofil menas en grupp individer med samma funktionella begränsningar och/eller som är beroende av förflyttningshjälpmedel. Att använda sig av typprofiler gör det möjligt att mäta tillgänglighet på gruppnivå. Ett exempel på en typprofil är "beroende av rullstol", vilket anges som "M" i instrumentet Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2010). Det är den typprofil som använts i denna uppsats. Gällande miljökomponenten finns det 161 bedömningspunkter som är uppdelade i tre kategorier: utomhus kring fastighet, entréer och inomhus. Miljökomponenten relateras till personkomponenten och man får då fram ett poäng mellan 0 och 4 som representerar vilken grad av tillgänglighetsproblem som troligtvis kommer upplevas. Ju högre siffra desto större tillgänglighetsproblem (Iwarsson & Slaug, 2010).

Diskussion fördes med utvecklaren av Housing Enabler B. Slaug om vilka delar av instrumentet som var lämpliga att ta med i bedömningen (personlig kommunikation, 20 sep 2018). De bedömningspunkter som var mest relevanta för denna studie valdes ut. Då instrumentet är utformat för boendemiljöer exkluderades bedömningspunkter som tydligt

var kopplade till dessa miljöer till exempel duschplats och brevlåda. Även reglage i kök valdes bort trots viss relevans på grund av att användning av kök på universitetet är mycket begränsat och inte förekommer i alla byggnader. 66 av 161 bedömningspunkter från det fullständiga instrumentet valdes ut. 21 bedömningspunkter av 28 möjliga valdes från kategori A - utomhusmiljöer, 25 punkter valdes från kategori B - entréer och 20 av 87 bedömningspunkter valdes ut från kategori C - inomhusmiljöer. Under personkomponenten, funktionella begränsningar och beroende av förflyttningshjälpmedel, valdes begränsningen M - beroende av rullstol. Detta uteslöt de bedömningspunkter som enligt instrumentet ej är relevanta i relation till användande av rullstol. De utvalda delarna av instrumentet behöll samma benämningar på miljöhinder som i ursprungsinstrumentet för att behålla struktur och underlätta vid dataanalys exempelvis benämningen A9 för dåligt dränerade gång- och körvägar. Varje miljöhinder har en fördefinierad belastningspoäng som representerar dess nivå av problematik relaterat till personkomponentens funktionella begränsningar och/eller beroende av förflyttningshjälpmedel. Dessa är siffror mellan 1-4 där högre siffra betyder större problematik. Slår man ihop dessa poäng får man en total tillgänglighetspoäng (Iwarsson & Slaug, 2010). En byggnad som har maximal otillgänglighet enligt de utvalda delarna av bedömningsinstrumentet skulle ha tillgänglighetspoäng 187 och en byggnad som var helt tillgänglig skulle ha 0 poäng. För att se bedömningspunkter, se bilaga 1.

Procedur

Kanslichefen vid varje fakultet kontaktades via mail och fick information om studiens syfte. Personen gav sedan författarna kontaktinformation till en kollega till exempel husprefekt, infrastrukturansvarig eller vaktmästare. Vidare kontakt sköttes via telefon eller mail. Kontaktpersonen mötte upp författarna vid avtalad tid. Variation fanns mellan fakulteterna om hur mycket kontaktpersonen följde med under bedömningen och om hur mycket av byggnaden författarna fick se.

Vid datainsamling i de sju olika byggnaderna vid Lunds universitet användes tumstock, måttband, kamera, boken Bygg ikapp (Svensson, 2015) samt den av författarna förkortade versionen av instrumentet Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2010). Bedömningarna genomfördes med stor noggrannhet och anteckningar fördes under tiden. Samtliga bedömningar genomfördes dagtid. Under bedömningen fotograferades de hinder som det

rådde oklarheter kring för att senare kunna gå tillbaka och diskutera detta efter bedömningen gjorts. Författarna utförde samtliga bedömningar tillsammans för att de skulle bli så likvärdiga som möjligt. Båda har erfarenhet av att använda instrumentet Housing Enabler sedan tidigare. Författarna observerade även delar av byggnaderna som inte ingick i bedömningsinstrumentet. Då vissa kontaktpersoner visade fler delar av byggnaden än vad som efterfrågades och författarna rörde sig över stora delar av byggnaden kändes detta aktuellt och därför fördes även anteckningar över dessa iakttagelser.

Dataanalys

I dataanalysen har deskriptiv statistik använts, då statistiken beskrivs på ett förklarande sätt och med tydlighet för att kunna dra några slutsatser (Kristensson, 2014). Dataanalysen genomfördes enligt metodik för analys från Housing Enabler i enlighet med Iwarsson & Slaug (2010). Data sammanställdes för att inventera tillgängligheten för personer som använder rullstol. Analyser genomfördes för att se vilka områden som är tillgängliga respektive inte tillgängliga samt vilka miljöhinder som var vanligast förekommande på universitetet. Jämförelser i tillgänglighet gjordes mellan de olika fakulteterna vid Lunds universitet. Programmet som användes för databearbetning var Microsoft Office Excel.

Forskningsetiska överväganden

Ansvariga vid varje fakultet på Lunds universitet fick information om studiens syfte, metod och konsekvenser av studien. Samtycke från ansvarig att genomföra bedömningen inhämtades. Bilder som togs innehöll inte några personer och raderades efter studiens avslut. Diskussion om huruvida det är etiskt riktigt att namnge vilken byggnad som hör till vilken fakultet har förts. Eftersom byggnaderna är offentliga samt att mycket av att värdet i studien skulle gå förlorat om byggnaderna anonymiserades valde författarna att behålla namnen på byggnaderna.

Resultat

Delar av byggnaderna som inte var tillgängliga

Vid samtliga byggnader fanns miljö hinder som kan medföra svårigheter för, eller som inte är tillgängliga för personer som använder rullstol. Miljö hinder fanns inom alla tre huvudkategorier: utomhus, entré och inomhus. Den kategori där det fanns störst antal hinder var utomhusmiljön. Största möjliga otillgänglighet innebär att samtliga punkter skulle återfinnas i alla byggnader. Av totalt 147 potentiella hinder i utomhusmiljön noterades 56 hinder, vilket innebär 38 % av punkterna. Vid entréerna var siffran 46 av 175 möjliga vilket motsvarar 26 %. I inomhusmiljön var det 42 av 140 och således 30 %. För fullständigt resultat se bilaga 1.

Område A - utomhus kring fastighet

Det lägsta antalet miljö hinder som förekom i en byggnad var fem och det högsta antalet var tolv miljö hinder i en byggnad. Totalt fanns 17 av 21 miljö hinder i denna kategori representerade bland alla byggnader.

Miljö hinder som har belastningspoäng 3 eller 4

Det vanligaste problemet i utomhusmiljön var att *vind/väderskydd saknas i av/påstigningszonen*, vilket var det enda fysiska miljö hinder som fanns vid samtliga byggnader som ingick studien. Detta är det vanligast förekommande miljö hindret. Vind/väderskydd är viktigt för att personen ska kunna vänta på skjuts utomhus oavsett väder. Sex av de sju byggnaderna saknade *skyltad parkering för personer med funktionsnedsättning inom tio meter från entrén*. Vid Juridiska fakultetens byggnad fanns personliga parkeringsplatser för studenter som beviljats det men inga allmänna handikapparkeringsplatser. Fyra byggnader hade *möbler placerade i förflyttningvägen*.

Område B - entréer

Det lägsta antalet miljöhinder som förekom på en byggnad inom området för entréer var tre och det högsta antalet miljöhinder var nio. Totalt fanns 20 av 25 möjliga miljöhinder representerade.

Miljöhinder som har belastningspoäng 3 eller 4

Det vanligaste miljöhindret vid entréerna med dessa poäng var att *dörren inte gick att spärra i öppet läge*. Detta hinder fanns på sex av byggnaderna. Det näst vanligaste var att *hissdörren inte kunde spärras i öppet läge* vilket noterades på fem byggnader. Båda dessa miljöhinder motsvarar belastningspoäng 3 för personer som använder rullstol och kan till exempel innebära en klämrisk eller att en person som behöver längre tid att ta sig igenom öppningen kan få dörren på sig. Det var fyra punkter som återfanns i tre byggnader: att *entrédörren stängs snabbt, avsaknad av vilplan* samt *avsaknad av avåkningsskydd vid ramp*. Fjärde punkten var att *reglage placerats för högt eller lågt i hissen* alltså på annan höjd än 0,9–1 m, vilket ger 4 poäng när mätning görs med en typprofil som använder rullstol. Detta kan innebära stora svårigheter för en person som sitter i rullstol att nå knapparna, vilket kan resultera i att personen inte kan använda hissen.

Område C - inomhus

Den byggnad med mest tillgänglig inomhusmiljö hade tre stycken miljöhinder och den minst tillgängliga hade nio miljöhinder. 13 av 20 miljöhinder fanns i inomhusmiljön på minst en av de sju byggnaderna.

Miljöhinder som har belastningspoäng 3 eller 4

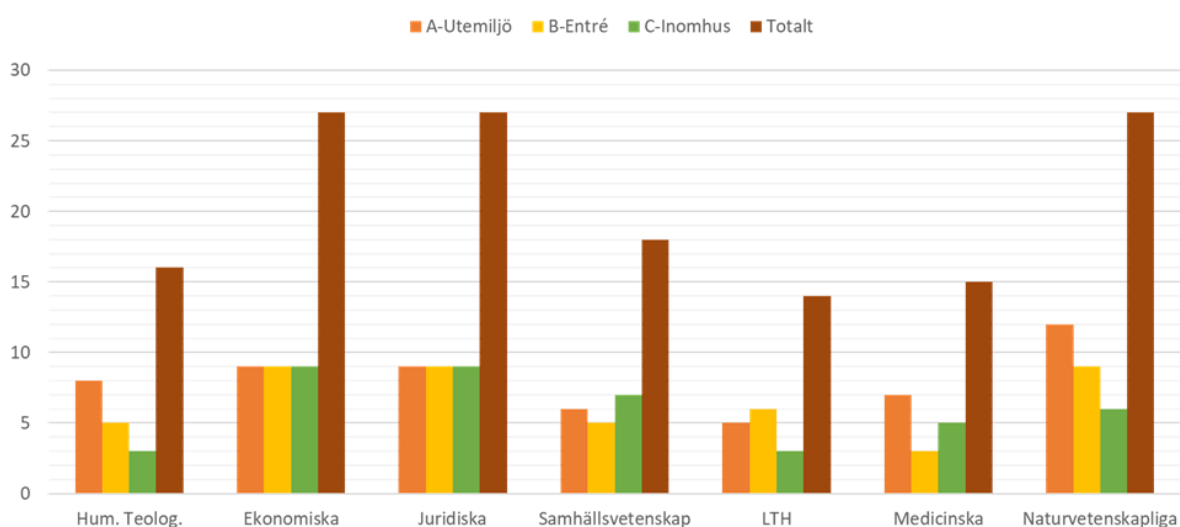
De två vanligaste potentiella hindren inomhus med dessa belastningspoäng fanns i hygienutrymmen. Det hygienutrymme som mättes var en handikaptoalett i varje byggnad. *Spegel placerad på höjd för stående*, vilket innebär att den undre kanten är högre än 90 cm över golv, återfanns vid sex av byggnaderna. Näst vanligast var att *tvättfatet var placerat på höjd för stående* då överkanten var 81 cm eller högre, vilket felade i fem byggnader. Sista punkten som fanns i fyra byggnader var *otillräckliga manöverytor förhållande till möblering*. Detta var ett hinder som främst återfanns i undervisningssalar bland annat på grund av att det var trångt mellan bordsraderna.

Delar av byggnaderna som var tillgängliga

Knappt en fjärdedel, 15 av bedömningsinstrumentets 66 potentiella miljöhinder, återfanns inte vid någon av byggnaderna och innebar därför inget hinder. Dessa hade en spridning över alla tre huvudkategorier: utomhus, entré och inomhus. Nio av dessa 15 miljöhinder hade den fördefinierade belastningspoängen 3 eller 4 och skulle därmed kunna innebära stor problematik för en person som använder rullstol. Dessa var följande: I utomhusmiljön var *gångytan minst 1,5 m, ytbeläggningen var stabil, det var tillräckligt dränerade gång- och körvägar* och det var *god allmänbelysning längs förflyttning svägar*. Vid samtliga entréer *stannar hissen i nivå med anslutande golv och hissarna har automatiska dörrar*. Gällande inomhusmiljön fanns det *tillräckligt breda korridorer förhållande till fast inredning* och *tillräckligt breda dörrar*. På handikapptoaletterna *fanns det stödhandtag* som hjälp vid förflyttning i samtliga byggnader.

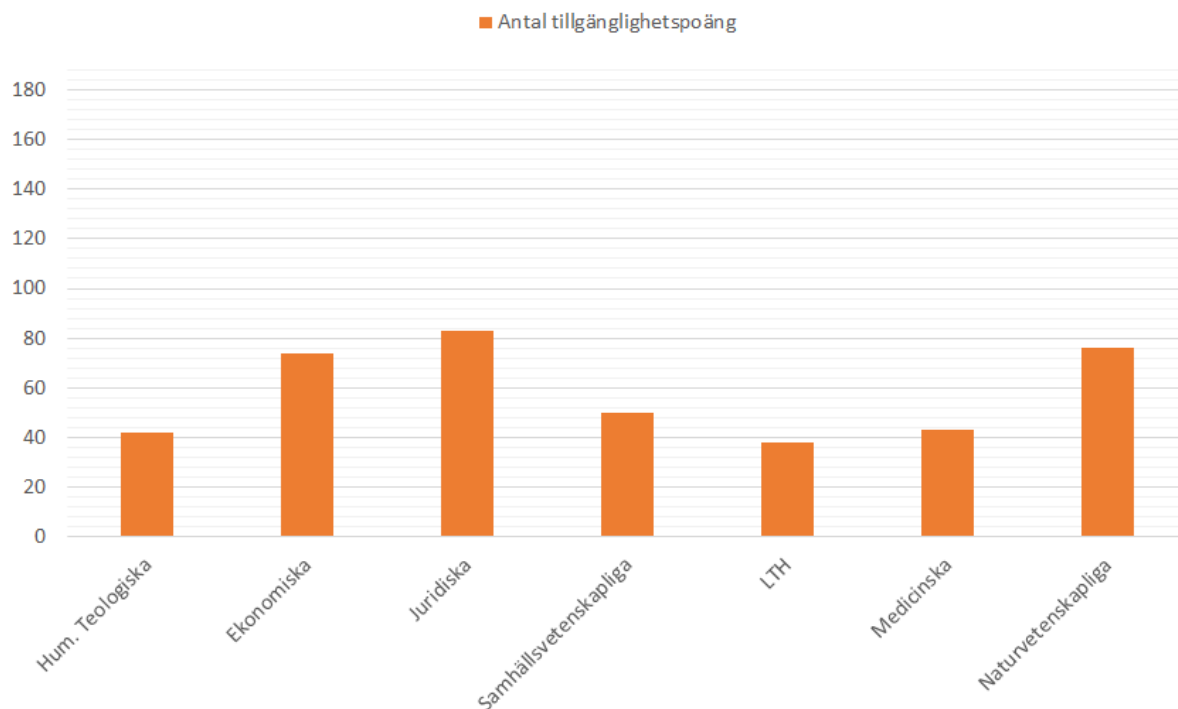
Skillnader i tillgänglighet mellan de olika fakulteternas byggnader

Byggnaderna skiljer sig åt både i byggnadsår och antal studenter. Gällande totalt antal hinder finns det en spridning mellan 14 och 27 miljöhinder. Se figur 1. En skillnad är att två av byggnaderna saknar ramp eller hiss vid huvudentrén vilket gör att en person som använder sig av rullstol måste ta sig till en annan ingång.

Figur 1. Antal hinder vid varje fakultet. En stapel för var och ett av områdena utemiljö, entré och inomhusmiljö samt en stapel för totalt antal hinder.

Byggnaderna vid Ekonomiska fakulteten, Juridiska fakulteten och Naturvetenskapliga fakulteten var de som hade flest antal hinder, 27 stycken totalt i de respektive olika byggnaderna. Den byggnad med lägst antal miljöhinder var den vid LTH, där fanns 14 stycken miljöhinder. Se figur 1.

Figur 2. Antal tillgänglighetspoäng vid varje fakultets byggnad.

Vid beräkning av tillgänglighetspoäng med hjälp av de fördefinierade belastningspoängen för funktionell begränsning: M - beroende av rullstol från instrumentet Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2010), framkommer att störst tillgänglighetsproblem finns på Juridiska fakulteten där 83 av 187 möjliga poäng uppmätts. Se figur 2. Här framkommer också en tydligare skillnad mellan Ekonomiska, Juridiska och Naturvetenskapliga fakultetens byggnader som alla hade 27 stycken hinder. Tillgänglighetspoängen på dessa tre byggnader varierade mellan 74, 83 och 76 på grund av att hindren hade olika belastningspoäng för en typprofil som använder rullstol.

Tillgänglighetsaspekter utöver bedömningsinstrumentet Housing Enabler

Vid bedömningarna upptäcktes miljöhinder som skulle kunna innebära tillgänglighetsproblem för personer som använder rullstol men som inte ingick i bedömningsinstrumentet Housing Enabler som användes. Vid Juridiska och

Naturvetenskapliga fakulteten var huvudentrén inte tillgänglig för personer som använder rullstol. Vid båda byggnaderna fanns en trappa, antingen utanför eller innanför entrédörren. Det fanns dock en entré som var tillgänglig för rullstolsanvändare vid båda byggnaderna. Denna var placerad på sidan av byggnaderna en bit bort, utom synhåll från huvudentrén. Vid Juridiska fakultetens byggnad fanns ytterligare hinder även vid den tillgängliga entrén, till exempel att trottoarkanten var 7 cm hög. Dock fanns det en avfasning i trottoarkanten vid huvudentrén men för att ta sig därifrån till den tillgängliga entrén blir det en omväg på uppskattningsvis 50 meter. Dessutom fanns en cykelparkering på trottoaren som vid bedömningen var överfull med cyklar på båda sidor vilket resulterade i att det endast var en smal sicksack-gång kvar av förflyttningssvägen från huvudentrén till den tillgängliga entrén. Ett annat exempel är den tillgängliga entrén på juridiska fakulteten där en blomkruka placerats framför tryckknappen till dörren, dessutom i förflyttningssvägen framför entrén. Den tillgängliga entrén vid Naturvetenskapliga fakultetens byggnad hade två handikapparkeringsplatser inom fem meter från entrédörren, automatisk dörröppning och bred dörr. Reglagen var på lagom höjd, 98 cm, och det var plan mark utanför entrén. Hörsalarna vid samtliga fakulteter utom samhällsvetenskapliga fakulteten besöktes och bedömdes. Hörsalarna hade ofta en trappliknande utformning som kan göra det omöjligt att ta sig upp med rullstol. Personer i rullstol hänvisas till att sitta längst ner och längst fram där det ofta saknas bord. Till flera hörsalar får personer som använder rullstol använda en alternativ väg genom källaren då det inte finns möjlighet att ta sig in genom den vanliga ingången på grund av att denna oftast innefattar en trappa.

Diskussion

Resultatdiskussion

Exkluderande miljöer

Syftet var att bedöma fysisk tillgänglighet i undervisningslokaler vid Lunds universitet för personer som använder rullstol. Resultatet visade att det fanns flertalet fysiska miljöhinder vid samtliga byggnader vid de olika fakulteterna vid Lunds universitet (se tabell 3, bilaga 1). Vid två av byggnaderna var huvudentrén otillgänglig för personer som använder

rullstol, dock fanns alternativa ingångar. För att en person ska kunna använda sig av undervisningslokalen ska man för det första komma in, vilket gör att entréer utgör något av det mest väsentliga gällande dessa byggnader. Att ha en alternativ ingång istället för den otillgängliga entrén, liksom vid naturvetenskapliga fakulteten och den juridiska fakulteten, är lagenligt men gör inte att all problematik försvinner. Att behöva använda en annan ingång kan skapa en känsla av exklusion för en person som använder sig av rullstol. I en studie av Pettersson, Iwarsson, Brandt, Norin och Månsson Lexell (2014) om erfarenheter bland personer som använder el-rullstol eller el-scooter framkom det att deltagarna upplevde flera tillgänglighetsproblem i offentliga byggnader och platser. Kvinnorna sa att när de inte hade tillgång till dessa platser kände de sig exkluderade. Även flera av de hörsalar författarna till denna uppsats fick se under de olika bedömningstillfällena skulle kunna upplevas som exkluderande. Dess trappliknande utformning begränsar personer som använder rullstol till att sitta längst ner och längst fram utan bord. Ofta får personer som använder rullstol ta sig till hörsalen genom källaren. Detta menar författarna skulle kunna upplevas som socialt exkluderande och utpekande. Det kan vara liknande scenario som föräldrarna i studien av Coster et al. (2012) beskrev. Där gjorde en otillgänglig miljö att barnen kände sig mindre delaktiga i skolan. Att känna delaktighet är väsentligt i alla åldrar och det är därför av vikt att den fysiska miljön på universitet är tillgänglig.

Rätt till delaktighet

Personer med funktionsnedsättning har rätt att vara delaktiga vid studier på universitet utan diskriminering. Detta fastställs i Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige är ansvariga för att rättigheterna förverkligas nationellt, i såväl region som kommun (Regeringskansliet, 2008). Två av artiklarna i konventionen är av särskilt intresse för denna studie, artikel 24 och 9. Dessa artiklar handlar om utbildning och tillgänglighet och klargör bland annat att alla har rätt till utbildning på lika villkor utan diskriminering, att personer med funktionsnedsättning inte får utestängas från det allmänna utbildningssystemet samt att staten ska vidta lämpliga åtgärder i den fysiska miljön. Detta gäller bland annat skolor där åtgärder i form av identifiering och borttagande av hinder för tillgänglighet ska ske (Regeringskansliet, 2008). Dessa två delar av konventionen gör det extra tydligt att ett universitet har vissa förpliktelser att uppfylla. Enligt

Diskrimineringslagen 1kap 4§ är bristande tillgänglighet en form av diskriminering (Diskrimineringslagen, SFS 2008:567).

Universell design

Vid nybyggnation och renoveringar bör det vara självklart att bygga tillgängligt för alla. Detta blir till exempel aktuellt då det ska byggas nytt vid Lunds universitet för den medicinska fakulteten (Medicinska fakulteten, 2016). Ett koncept för detta kallas universell design eller universell utformning. Som tidigare nämnt fattade riksdagen beslut om att det skulle bli ett av fyra mål att jobba mot inom funktionshinderspolitiken (Regeringskansliet, 2017). Konceptet innebär att alla ska kunna använda produkter, miljöer och tjänster så mycket och väl som möjligt utan att dessa ska behöva anpassas (Hitch, Larkin, Watchorn & Ang, 2012). Salmen (2011) skriver i sin artikel att universitet är en optimal miljö för applicering av universell design då det är en stor bredd på vilka människor som rör sig där och att det är ett ständigt utbyte av människor. Det är inte tänkt att små anpassningar ska göras för en liten grupp utan att man från början bygger för alla. För att alla ska kunna uppnå sin yttersta potential.

Studenters rättigheter

I Lunds universitets rättighetslista för studenter på grund- och avancerad nivå står det att universitetet är skyldiga “att se till att en student med funktionsnedsättning genom åtgärder i fråga om lokalernas tillgänglighet och användbarhet ska kunna komma i en jämförbar situation med personer utan sådan funktionsnedsättning.” (Lunds universitet, 2018b). Trots lagstiftning och universitetets rättighetslista (Lunds Universitet, 2018b) finns det brister gällande tillgänglighet. LTH, som hade lägst antal miljöhinder, har ändå 14 stycken. (Se figur 1). De personer som kontaktats för studien förklarade att universitetet gör anpassningar när en student som har behov av anpassning börjar studera vid universitetet. Först när en student stöter på problem åtgärdas de. Författarna anser att ett sådant tankesätt kan skapa problem för studenter som då kanske hamnar efter i sin utbildning i väntan på anpassningar samt att miljön kan upplevas som ovälkomnande och då hindra personer från att ens söka till universitet. Därför bör byggnaderna från början utformas enligt konceptet universell design.

Tillgänglighet och delaktighet i samhället

Det fanns hinder från samtliga kategorier, entré, inomhus och utemiljö, vid alla byggnaderna. Minst ett hinder i varje kategori förekom på sex av byggnaderna. (Se tabell 3, bilaga 1). Ett exempel på det är *spegel placerad på höjd för stående* som har belastningspoäng 3. Detta förekom på handikapptoalletter vid sex av byggnaderna, det vill säga i en miljö som ska vara uttalat tillgänglig och anpassad för personer som använder rullstol. En spegel som sitter för högt hindrar inte en person från att använda toaletten men kan kanske bidra till en känsla av diskriminering och utanförskap. Detta gäller även bedömningspunkten *dörrar som inte går att spärra i öppet läge*. De hinder som framkommit i bedömningen är inte av den grad att de omöjliggör för personer att läsa på universitetet. Dock finns det hinder som gör det svårt att röra sig fritt på platsen och använda sig av olika rum på ett optimalt sätt vilket författarna menar kan hindra en person att känna sig delaktig. Oavsett funktionsförmåga ska man ha tillgång till offentliga verksamheters lokaler (Myndigheten för delaktighet, 2017). Myndigheten för delaktighet (2018) beskriver att detta är grundläggande för delaktighet i samhällslivet. Tillgänglighet i samhället och de förutsättningar som skapats för individen, är det som avgör möjligheten till delaktighet. Simeonsson, Carlson, Huntington, Sturtz McMillen och Lytle Brent (2001) beskriver hur flera studier pekar på vikten av delaktighet i skolan för personer med funktionsnedsättning. Delaktighet bidrar till att eleverna får bättre akademiska resultat, har ökat engagemang och minskar risken för att hoppa av skolan. Molden, Wendelborg och Tøssebro (2009) menar dessutom att högre utbildning ger större chans för personer med funktionsnedsättning att komma in i arbetslivet.

Positiva effekter av tillgänglighet på universitetet

Wilcocks teori om “doing”, ”being”, “belonging” och “becoming” kan enligt författarna till denna uppsats kopplas till de upplevelser som högre utbildning kan ge. Görandet “doing” är de aktiviteter vi gör i vårt dagliga liv. På ett universitet kan det till exempel vara att kunna gå på föreläsningar och delta i seminarier. Den här typen av aktiviteter kan sätta igång mycket tankar och reflektioner vilket kan ge en känsla av varande “being”. Upplevelsen av tillhörighet ”belonging” uppfylls när personen känner tillhörighet till andra och får en känsla av gemenskap. Detta finns det goda möjligheter för på universitetet, eftersom studenterna delar upplevelser av stress och lycka eller besvikelse över sina

studieresultat. Blivandet "becoming" är förverkligandet av det som personen har potential att bli (Hammel, 2004; Leufstadius & Argentzell, 2010). Utbildningen kan till exempel vara en del av resan mot att nå ett drömjobb. För att uppnå detta krävs att personen kan delta i föreläsningar och annan undervisning och då måste miljön vara tillgänglig vilket resultatet i denna uppsats visade hade brister. Reglage som sitter för högt i en hiss kan till exempel hindra personer att ta sig till föreläsningar på en annan våning och studenten kan därmed gå miste om undervisning.

Skälig anpassning

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning står det även att skälig anpassning ska erbjudas. Skälig anpassning innebär bland annat att göra:

...nödvändiga och ändamålsenliga ändringar och anpassningar, som inte innebär en oproportionerlig eller omotiverad börda när så behövs i ett enskilt fall för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra kan åtnjuta eller utöva alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. (Regeringskansliet, 2008, s. 7).

Möjliga åtgärder för skälig anpassning har inte vidtagits på bedömda miljöhinder vid Lunds universitet. Vissa miljöhinder bestod av delar som inte räknas som fast inredning eller byggnadsutformning, utan möblering eller flyttbar inredning som stolar eller blomkrukor. Den typen av hinder fanns både inne i undervisningssalar men även framför entréer. Vid Juridiska fakulteten fanns till exempel en stor blomkruka placerad på så vis att den var i vägen både vid förflyttning fram till entrédörr samt då portkoden behöver användas. Detta är något som skulle kunna vara lätt att åtgärda och ha rutin på att se över. Även borttagande av små miljöhinder kan ha en stor inverkan på personers möjlighet att kunna utföra önskade aktiviteter (Fänge, Iwarsson & Persson, 2002). Skulle någon av komponenterna person, miljö och aktivitet i PEO-modellen (Law et al., 1996) förändras så ändras även aktivitetsutförandet. Detta innebär att om något i den fysiska miljön är ett hinder, eller på annat sätt inte kan tillgodose individens behov, kan det förstöra för samspelet mellan dessa tre komponenter (Law et al., 1996). Det betyder också att när något i den fysiska miljön förändras kan det således även få en positiv effekt. Det kan till exempel vara att ta bort hinder i miljön. Law et al. (1996) menar att samspelet mellan

person, miljö och aktivitet är avgörande för ett optimalt aktivitetsutförande.

Tillgängligheten kan även bli ett problem när det gäller eventuella dynamiska hinder i förflyttningsvägen. Ett exempel är vid Juridiska fakulteten där cykelställ var placerade på den trottoar som måste passeras för att komma till den tillgängliga entrén. Cykelställen kan vara svåra att placera någon annanstans och det största hindret uppstår när det blir fullt i cykelställen. Då ställs cyklar utanför avsedd plats utan framkomlighet för personer som använder rullstol i åtanke. Detta skulle kunna innebära problem eller till och med omöjliggöra för personer som använder rullstol att passera och kunna ta sig in i byggnaden. En möjlig åtgärd skulle kunna vara att sätta upp en skylt om att man endast får ställa sin cykel i cykelställ.

Arbeterapeutens roll

Cykelställen är bara ett av exemplen på hinder som är relativt enkla att åtgärda men som ändå kan skapa stora problem bland annat för personer som använder rullstol. För att kunna undvika detta behöver tillgängligheten ses över regelbundet av någon med kompetens inom området. Arbetsterapeutyrket har fokus på individen och dess behov men även hur en miljö tydligt kan inverka på aktivitet. Arbetsterapeuten har en särskild kunskap om anpassning av miljö och skulle kunna utveckla sitt arbete ytterligare med att konsultera fler arkitekter för att skapa tillgängliga miljöer för alla (Hitch, Larkin, Watchorn & Ang, 2012).

Metoddiskussion

Författarna anser att val av metod var mycket lämpligt för att besvara studiens syfte och anser att uppsatsens speglar angiven tidsram. Författarna har erfarenhet av bedömningsinstrumentet sedan tidigare och var båda närvarade vid samtliga bedömningar. Om oklarhet uppstått har bilder tagits på ett eventuellt hinder som sedan diskuterats med handledare och/eller Björn Slaug (författare till Housing Enabler) för att bedömningen skulle bli korrekt.

Viss svårighet uppkom vid datainsamling då det blev nödvändigt att kontakta varje fakultet för sig. Ofta skickades författarna vidare till nya kontaktpersoner och fick ibland vänta länge på svar. Kanske hade denna process gått smidigare om det ej krävts att bedömningen

inkluderade en undervisningssal. Författarnas uppfattning är att det ofta var detta som komplicerade för kontaktpersonen att svara snabbt. Undervisningssalen känns dock som en viktig del för att få en bredare bedömning.

Kontaktpersonerna fick information om att bedömningen skulle göras på den byggnad där flest studenter rörde sig för att få ett resultat som är aktuellt för så många som möjligt. Vid en del fakulteter var detta svårt att avgöra och då valde kontaktpersonen den byggnad som skulle bedömas. Då dessa arbetar på fakulteten kan de vara partiska och bestämma att bedömningen ska ske på en mer tillgänglig byggnad om valet stod mellan två byggnader med lika stort antal studenter. Detta kan ha påverkat resultatet. Kontaktpersonernas öppenhet och intresse av rundvisning innebar dock att författarna kunde observera mer än det som föll inom ramen för bedömningsinstrumentet.

Genomförandet av bedömningen påverkades ibland av dynamiska omständigheter som till exempel när cyklar stod i förflyttningssvägen. Att bedöma dessa lösa föremål i utomhusområdet är något som inte lyfts upp i någon av bedömningspunkterna i bedömningsinstrumentet vilket kan ses som en brist men även en påminnelse om att instrumentet är utformat efter boendemiljö. Bedömningsinstrumentet bedöms dock vara det mest lämpliga för denna typ av studie då datainsamlingen kunde genomföras på ett grundligt och strukturerat sätt. Validiteten kunde varit starkare om ett instrument för bedömning av offentliga byggnader varit tillgängligt. Housing Enabler i sin fullständiga utformning är testat och har hög reliabilitet och validitet (Iwarsson & Slaug, 2010).

Författarna har diskuterat om byggnaderna och fakulteterna skulle redovisas anonymt. Slutsatsen blev att flera av personerna som godkände att bedömningen fick genomföras gärna ville ta del av resultatet för att se vilka eventuella brister som fanns vid deras byggnad. Detta visar på att det finns ett intresse för tillgänglighetsfrågor vid universitetet vilket författarna tycker är mycket positivt. Därför krävdes det att namnen på byggnaderna publicerades. Det rör sig heller inte om enskilda företag som skulle kunna påverkas negativt eller positivt av denna studie.

För vidare studier behöver fler byggnader bedömas. En byggnad per fakultet kan inte helt representera de fakulteter som har flera byggnader, inte heller tillgängligheten på Lunds universitet som helhet. I denna studie har det varit nödvändigt att avgränsa bedömningen

till personer som använder rullstol. Dock finns även behov av att bedöma tillgängligheten för personer som har andra funktionsnedsättningar.

Slutsats

Studien visar att inga av byggnaderna vid de olika fakulteterna vid Lunds universitet var fullt tillgängliga för personer som använder rullstol och att det fanns flera fysiska miljöhinder. Potentiella fysiska miljöhinder fanns i utomhusmiljön, vid entréer och inomhus på samtliga fakulteter. Bristande tillgänglighet räknas som diskriminering och kan leda till en känsla av exklusion. Dessa hinder kan begränsa möjligheten för delaktighet i utbildning vid universitet. Lunds universitet har ett ansvar att följa lagar och konventioner och ska vara tillgängligt för alla. Vid framtida renoveringar och nybyggnationer behöver universitetet ta mer hänsyn till hur personer som använde rullstol kan uppleva miljön. Detta skulle exempelvis kunna underlättas med hjälp av konsultering från arbetsterapeuter och olika brukarorganisationer.

Referenslista

Boverket (2014). *Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:13) om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser*. Hämtad 2018-09-20 från <https://www.boverket.se/sv/lag--ratt/forfattningssamling/gallande/hin---bfs-201113/>

Coster, W., Liljenquist, K., Kao, Y., Khetani, M., Law, M., Teplicky, R., & Bedell, G. (2013). School participation, supports and barriers of students with and without disabilities. *Child: Care, Health And Development*, 39(4), 535-543. doi:10.1111/cch.12046

Diskrimineringslagen (SFS 2008:567). Hämtad från Riksdagens webbplats: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567

Ekelman, B., Bazyk, S., & Bazyk, J. (2013). The relationship between occupational engagement and well-being from the perspective of university students with disabilities. *Journal of Occupational Science*, 20(3), 236-252. doi:10.1080/14427591.2012.716360

Fänge, A., Iwarsson, S., & Persson, Å. (2002). Accessibility to the public environment as perceived by teenagers with functional limitations in a south Swedish town centre. *Disability and Rehabilitation*, 24(6), 318-326. doi:10.1080/09638280110089906

Hammel, K. W. (2004). Dimensions of meaning in the occupations of daily life. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 71(5), 296-305. doi:10.1177/000841740407100509

Hasselkus, B. R. (2011). *The Meaning of Everyday Occupation*. (2:a uppl.). Thorofare: Slack incorporated.

Hitch, D., Larkin, H., Watchorn, V., & Ang, S. (2012). Community mobility in the context of universal design: inter-professional collaboration and education. *Australian Occupational Therapy Journal*, 59(5), 375-383. doi:10.1111/j.1440-1630.2011.00965.x

Iwarsson, S., & Slaug, B. (2010). *Housing enabler: Metodik för bedömning/kartläggning och analys av tillgänglighetsproblem i boendet; manual för fullständigt instrument och screeningverktyg* (2:a uppl.). Lund: Vetem & Skapen HB & Slaug Data Management AB.

Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability and universal design-positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. *Disability And Rehabilitation*, 25(2), 57-66. doi:10.1080/dre.25.2.57.66

Kielhofner, G. (2012). Miljön och människans aktivitet. I G. Kielhofner. (Red.), *Model of human occupation: Teori och tillämpning*. (C. Falk, K. Falk & H. Stedman, Övers). (4e uppl., s. 85-97). Lund: Studentlitteratur.

Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.

Lagerwall, T., Månsson, K., Dederling, S., Lindgren, A., Paulsson, J., Magnusson, E., & Lindström, J. (2012). *Bo bra på äldre dar. Kreativitet och nytänkande när det gäller bostäder och boendemiljö för äldre* (Artikelnummer 12379-pdf). Hämtad från Hjälpmedelsinstitutets webbplats:
<http://www.anhoriga.se/Global/%C3%84ldre/Dokument/Nyhetsdokument/Nyhetsdokument%202013/12379-pdf-bo-bra-pa-aldre-dar%5B1%5D.pdf>

Law, M., Cooper, B., Strong, S., Stewart, D., Rigby, P., & Letts, L. (1996). The Person-Environment-Occupation Model: A transactive approach to occupational performance. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 63(1), 9-23.
doi:10.1177/000841749606300103

Leufstadius, C., & Argentzell, E. (2010). Meningsfull aktivitet och psykiskt funktionshinder. I M. Eklund, B. Gunnarsson & C. Leufstadius (Red.), *Aktivitet & Relation. Mål och medel inom psykosocial rehabilitering*. (s. 175-200). Lund: Studentlitteratur.

Lunds Universitet. (2018a). Fakulteter. Hämtad 2018-10-02 från <https://www.lu.se/om-universitetet/ledning-och-organisation/fakulteter>

Lunds Universitet. (2018b). Rättighetslistan för studenter på grund- och avancerad nivå. Hämtad 2018-11-21 från <https://www.lu.se/studera/livet-som-student/rattigheter-och-skyldigheter-som-student#Studiemiljo>

Medicinska fakulteten. (2016). *Forum Medicum – Det nya hälsovetenskapliga och medicinska centrumet* [Broschyr]. Hämtad från https://www.med.lu.se/om_fakulteten/organisation_ledning/byggprojekt

Molden, T. H., Wendelborg, C., & Tøssebro, J. (2009). *Levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne. Analyse av levekårsundersøkelsen blant personer med nedsatt funksjonsevne 2007 (LKF)*. Hämtad från NTNU Samfunnsforsknings webbplats: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2367097>

Myndigheten för delaktighet. (2017). Tillgängliga lokaler. Hämtad 2018-11-21 från <http://www.mfd.se/kunskapsomraden/tillganglighet/tillgangliga-lokaler/>

Myndigheten för delaktighet. (2018). Delaktighet i korthet. Hämtad 2018-11-21 från <http://www.mfd.se/delaktighet/delaktighet-i-korthet/>

Pettersson, C., Iwarsson, S., Brandt, Å., Norin, L., & Månsson Lexell, E. (2014). Men's and women's perspectives on using a powered mobility device: Benefits and societal challenges. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 21(6), 438-446. doi:10.3109/11038128.2014.905634

Plan- och byggförordningen (SFS 2011:338). Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338

Plan-och bygglagen (SFS 2010:900). Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

Regeringskansliet. (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (2008:23). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Hämtad 18-11-21 från

<https://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

Regeringskansliet. (2017). *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken* (Prop. 2016/17:188). Hämtad 18-09-20 från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/funktionshinder/mal-for-funktionshinderspolitiken/>

Rigby, P., Trentham, B., & Letts, L. (2014). Modifying Performance Contexts. I B. A. Boyt Schell., M. Scaffa., G. Gillen., & E. S. Cohn (Red.), *Willard & Spackman's Occupational Therapy* (12e. uppl., s. 364-379). Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.

Salmen, J. P. S. (2011). Universal Design for Academic Facilities. *New Directions for Student Services*, (134), 13–20. doi:10.1002/ss.391

Simeonsson, R. J., Carlson, D., Huntington, G. S., McMillen, J. S., & Brent, J. L. (2001). Students with disabilities: A national survey of participation in school activities. *Disability and Rehabilitation: An International, Multidisciplinary Journal*, 23(2), 49–63. doi:10.1080/096382801750058134

Socialstyrelsen. (u.å). *Frågor och svar om funktionsnedsättning och funktionshinder, användning av begreppen*. Hämtad 2018-09-21 från

<http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/funktionsnedsattningochfunktio>

Statistiska centralbyrån. (2016). *Befolkningens utbildning 2016*. Hämtad från

https://www.scb.se/contentassets/66fa9c1d1f904b4aa22ac4a816d9e9a5/uf0506_2016a01_sm_uf37sm1701.pdf

Svensson, E. (2008). *Bygg ikapp. För ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning* (4:e. uppl.). Stockholm: Svensk byggtjänst.

Svensson, E. (2015). *Bygg ikapp. För ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning* (6:e. uppl.). Stockholm: Svensk byggtjänst.

Welage, N., & Liu, K. P. Y. (2011). Wheelchair accessibility of public buildings: a review of the literature. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 6(1), 1-9.
doi:10.3109/17483107.2010.522680

Wilcock, A. A. (2006). *An occupational perspective of health*. (2:a uppl.) Thorofare, NJ: Slack.

World Health Organization. (2008). *International classification of functioning, disability and health*. Geneva: World Health Organization, cop.

Bilaga 1. Bedömda miljöhinder

Tabell 3. Bedömning av förekomst av miljöhinder utomhus, entré samt inomhus vid fakulteter vid Lunds universitet med instrumentet Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2010).

X=Ja

- = Nej

/ = ej bedömt

<i>Miljöhinder</i>	<i>LUX</i>	<i>Ekonomi.</i>	<i>Juridi.</i>	<i>Eden</i>	<i>V-huset</i>	<i>HSC</i>	<i>Biologih.</i>	<i>Antal</i>
UTOMHUS KRING FASTIGHET								
<u>Allmänt</u>	-	-	-	-	-	-	-	0
A1. Gångyta smalare än 1,5 m.	-	-	-	-	-	-	-	0
A2. Oregelbunden/ojämn ytbeläggning.	-	x	x	-	-	-	-	2
A3. Instabil ytbeläggning.	-	-	-	-	-	-	-	0
A4. Branta lutningar.	-	-	-	x	-	-	x	2
A5. Gångvägar med trappsteg.	x	-	-	-	-	-	-	1
A7. Höga trottoarkanter.	-	x	x	-	-	-	-	2
A8. Branta utjämningszoner av trottoarkanter.	-	-	x	-	-	-	-	1
A9. Dåligt dränerade gång- och körvägar.	-	-	-	-	-	-	-	0
A11. Avsaknad av/för korta/för långt mellan vilplan.	-	x	-	x	-	-	x	3
A12. Bristande/ojämn/bländande allmänbelysning längs förflyttningvägar.	-	-	-	-	-	-	-	0
A14. Komplicerade/ologiska förflyttningvägar till/från entré.	x	x	-	-	-	-	x	3
<u>Parkering</u>								
A15. Uppställningsplats för bil långt från entrén (mer än 25 m gångavstånd).	x	x	-	-	x	-	x	4
A16. Av/påstigningszoner långt från entrén.	x	x	x	-	x	x	x	6
A17. Vind/väderskydd saknas i på/avstigningszonen.	x	x	x	x	x	x	x	7
A18. Ej fast, jämn och halkfri ytbeläggning på uppställningsplatsen.	-	-	-	-	-	x	x	2
A19. Skyltad parkering för personer m funktions- nedsättning inom 10 m från entrén saknas.	x	x	x	-	x	x	x	6
<u>Sittplatser</u>								
A21. Låg/hög sitthöjd/avsaknad av armstöd.	-	x	x	x	x	x	x	6

A22. Ojämn/instabil mark vid sittplatser.	-	-	-	x	-	-	x	2
A23. Otillräckligt manöverutrymme vid sittplatser.	x	-	-	-	-	x	x	3
A24. Möbler placerade i förflyttningvägen.	x	-	x	-	-	x	x	4
<u>Övrigt</u>								
A27. Soptunna/sopkärl svår/a att nå.	-	-	x	x	-	-	-	2
ENTRÉER								
<u>Allmänt</u>								
B1. Smala dörröppningar.	-	-	-	-	x	x	-	2
B2. Höga trösklar och/eller trappsteg vid entré.	-	-	x	-	-	-	x	2
B3. Otillräckligt manöverutrymme vid dörrar.	-	-	-	-	x	-	-	1
B4. Hindrande dörrslagningar.	-	-	-	-	-	-	x	1
B5. Vilplan saknas framför entrédörrar.	-	x	-	x	-	-	-	2
B6. Tunga dörrar, automatik saknas.	-	-	x	-	-	-	x	2
B8. Olämplig utformning av glaspartier.	-	-	-	-	-	-	-	0
B9. Dörrar som inte stannar i öppet läge/stängs snabbt.	-	-	x	-	-	x	x	3
B10. Dörrar som inte går att spärra i öppet läge.	x	-	x	x	x	x	x	6
B11. Komplicerad/ologisk öppningsprocedur. Innefattar även porttelefon.	-	-	-	-	-	-	-	0
<u>Trappor</u>								
B12. Trappor enda förflyttningvägen.	-	-	x	-	-	-	x	2
<u>Ramper</u>								
B22. För branta lutningar.	x	-	x	-	-	-	-	2
B23. Avsaknad av/för korta/för långt mellan vilplan.	x	x	x	-	-	-	-	3
B24. Avsaknad av ledstänger.	-	x	-	x	-	-	-	2
B25. Avsaknad av/för låga avåkningskydd.	-	x	x	x	-	-	-	3
<u>Hissar</u>								
B26. Hissen stannar inte i nivå med anslutande golv.	-	-	-	-	-	-	-	0
B27. Bred springa mellan hissen och anslutande golv.	-	x	-	-	-	-	-	1
B28. Tunga dörrar utan automatik.	-	-	-	-	-	-	-	0
B30. Dörrar som inte stannar i öppet läge/stängs snabbt.	-	x	-	-	-	-	x	2
B31. Dörrar som inte går att spärra i öppet läge.	x	x	/	x	x	-	x	5
B35. Trång hiss.	-	-	-	-	-	-	x	1

B37. Reglage och manöverorgan för högt/lågt placerade.	-	x	x	-	x	-	-	3
B39. Auditiv signal då hissen kommer saknas.	-	x	/	-	-	-	-	1
B40. Visuell signal då hissen kommer saknas.	-	-	-	-	-	-	-	0
B41. Hissignalerna anger inte hissens riktning.	x	-	/	-	x	-	-	2
INOMHUS								
<u>Allmänt</u>								
C1. Trappsteg/trösklar/nivåskillnader mellan rum/golvvytor.	-	-	-	-	x	-	-	1
C2. Komplicerade/ologiska förflyttningsvägar.	-	-	-	-	-	-	-	0
C3. Smala passager/korridorer i förhållande till fast inredning/byggnadsutformning.	-	-	-	-	-	-	-	0
C4. Smala dörrar.	-	-	-	-	-	-	-	0
C5. Otillräckliga manöverytor i förhållande till möblering/flyttbar inredning.	-	x	x	x	-	-	x	4
C6. Otillräckliga manöverytor där vändning krävs.	-	x	x	x	-	-	-	3
<u>Hygienutrymme</u>								
C44. Otillräckliga manöverytor där vändning krävs.	-	-	x	-	-	-	-	1
C46. Avsaknad av stödhandtag vid dusch/bad och/eller wc.	-	-	-	-	-	-	-	0
C47. Stödhandtag svåra att nå/olämpligt placerade.	-	-	-	-	-	-	-	0
C48. Stödhandtag högt placerade.	-	x	-	x	-	-	-	2
C51. Stor kraft krävs för aktivering av reglage och manöverorgan.	-	-	x	-	-	-	x	2
C61. Reglage/manöverorgan högt/otillgängligt placerade. <i>Notera hur stor andel.</i>	-	x (25%)	x (25%)	-	-	-	-	2
C63. Tvättfat placerat på höjd för stående.	x	x	x	x	-	x	-	5
C64. Toalettstol 47 cm eller lägre.	x	x	x	x	-	x	x	6
C65. Toalettstol 48 cm eller högre.	-	-	-	-	x	-	-	1
C66. Otillräckligt benutrymme under tvättställ.	-	-	-	x	x	-	x	3
C67. Spegel placerad på höjd för stående.	x	x	x	x	-	x	x	6
C69. Förvaringsskåp, handdukhängare, etc högt/lågt placerade.	-	x	x	-	-	x	-	3
<u>Övriga reglage och manöverorgan</u>								
C73. Stor kraft krävs för aktivering av reglage och manöverorgan.	-	-	-	-	-	-	-	0
C83. Reglage/manöverorgan högt placerade. <i>Notera hur stor andel.</i>	-	x (25%)	-	-	-	x (25%)	x (25%)	3